

'In een arme buurt ergens in Venezuela realiseerde ik me dat ik met de fotocamera al mijn passies kon combineren'

Verhalenvertellers uit Denemarken

Fotografen uit Denemarken gooien elk jaar hoge ogen bij de uitreiking van de World Press Photo Awards. Wat is het geheim van het succes?

Door **Susanne Geuze**

Een gestrekt been steekt vreemd de lucht in, aan de voet een laars. Achter de gevallen figuur lopen flinke bandensporen en op de voorgrond schuift een motorfiets door het opdwarende stof. Met deze zwart-witfoto, gemaakt tijdens een wereldkampioenschap motorcross, won de Deense fotograaf Mogens von Haven (1917-1999) in 1955 de allereerste World Press Photo of the Year Award. Zestig jaar later wint opnieuw een Deen de prestigieuze prijs voor de beste persfoto van het jaar. Toeval?

Dat de eerste winnaar een Deen was, mag arbitrair heten; dat Mads Nissen de prijs dit jaar won, is dat alermint. Denemarken is de laatste twee decennia uitgegroeid tot land met persfotografie van wereldformaat. Drie van de vier Denen die hun werk tot nu toe bekroond zagen met de World Press Photo kregen hem in de afgelopen vijftien jaar. Ter vergelijking: in de geschiedenis van de door Nederland georganiseerde wedstrijd won niemand uit ons land de hoofdprijs. Wat is het geheim van het Deense succes?

Een fotojournalist moet meer dan ooit journalist zijn. Bestond het werk van persfotografen heel vroeger uit het verzorgen van kiekjes ter illustratie van krantenberichten, nu we allemaal de hele dag door foto's kunnen maken met onze smartphone, moet een goede persfoto zich onderscheiden met een eigen, goed uitgezocht verhaal achter het beeld. De Amerikaanse fotojournalist Ed Kashi vergeleek zijn beroep met dat van een automonteur: 'Toen ik in de jaren tachtig begon, moest ik een oliefilter kunnen vervangen. Nu verwacht men dat ik de hele auto bouw.'

Deense fotografen liepen voorop in de vernieuwing van het vak, die zich in de jaren negentig voltrok. Fotografen als Joachim Ladefoged (45) en Jan Grarup (47), winnaars van WPP-prijzen in uiteenlopende categorieën, vormden de inspirators voor de eerste generatie Deense fotojournalisten van de 21ste eeuw. 'Zij veranderden de opvattingen van fotografen door zelf verhalenvertellers te worden', zegt Thomas Borberg, chef fotoredactie van de Deense kwaliteitskrant *Politiken* en werkgever van Mads Nissen.

Nissen is zo'n verhalenverteller. Hij bijt zich het liefst een maand of drie vast in een onderwerp. In een tijd

De winnende foto van de eerste World Press Photo of the Year Award in 1955.
Foto Mogens von Haven

waarin kranten het zwaar hebben, is het niet makkelijk geld vrij te maken voor grote series, maar in Denemarken is het werkklimaat gunstig. Deense kranten hebben dankzij een sterke vakbond veel fotografen in vaste dienst, terwijl die in andere landen vaak freelancer zijn geworden. Door hun solide positie ervaren de Denen minder prestatiedruk en hebben ze de rust om te werken aan langere projecten.

Er zijn meer redenen voor deze aanpak. 'We moeten discussiëren over de foto's', zegt Borberg. 'Daarvoor is een stabiele, vertrouwde omgeving nodig waarin fotografen elkaars werk durven te bekritisieren. Na een opdracht van drie dagen kom je vaak met tweeduizend foto's thuis, terwijl je er vijf kunt plaatsen. Als dan geen ruimte is voor eerlijk overleg, kom je nooit tot die ene foto die eruitspringt.'

Het effect is zichtbaar in het werk van de Deense fotografen. Het is geëngageerd, gaat over het alledaagse leven en toont de menselijke kant achter het harde nieuws. Zoals de fotoserie waarmee Jan Grarup in 2001 de eerste WPP-prijs pakte in de categorie *People in the news stories*, over een generatie Palestijnse jongens. Grarup fotografeerde hen gedurende de hele dag; terwijl ze op straat stenen gooiën naar Israëlische troepen, maar ook

Deense fotografen liepen voorop in de vernieuwing van het vak, die zich in de jaren negentig voltrok

spelend met een vlieger en thuis in bad. Het Midden-Oostenconflict vanuit een menselijk perspectief.

Vraag fotoredacteuren van grote Deense kwaliteitskranten waarom Denemarken zo veel talenten telt, en ze zeggen allemaal hetzelfde: Aarhus. In die Deense kustplaats opende in 1992 een opleiding fotojournalistiek. Deze vierjarige studie staat zeer goed aangeschreven. Gerenommeerde fotografen als Joachim Ladefoged (die drie keer een WPP-onderscheiding won) geven er les. Alleen de grootste talenten komen binnen: van de minstens honderd aanmeldingen per jaar worden zestien studenten aangenomen. Mads Nissen studeerde er in 2007 af.

Vanwege de veranderde markt moeten fotografen niet alleen technisch goed werk leveren, maar ook kunnen interviewen en de journalistieke ethiek kennen, beaamt Lars Boering, directeur van World Press Photo. Daarom is de goede opleiding zo'n belangrijke verklarende factor voor het Deense succes. Studenten lopen achttien maanden stage bij een grote krant als *Berlingske* of *Politiken*. Ze krijgen dezelfde taken als gewone medewerkers.

En dan is er nog iets: sinds eind jaren negentig weten de Denen de wereldtop van de fotografie naar hun land toe te halen voor jaarlijkse conferenties, waar niet alleen fotografen, maar ook journalisten samenkomen om te discussiëren over het vak en elkaars werk. In dat soort bijeenkomsten schuilt misschien wel de belangrijkste reden voor de Deense triomf: ze snappen dat je van samenwerken sterker wordt. Refner: 'Als ik mijn geheugenkaartje ergens laat liggen, komt de fotograaf van *Politiken* het vriendelijk terugbrengen.'

● VERVOLG VAN PAG V15

gefotografeerd in een gaynachtclub, met mannen in leer en in een dark room. Dat viel niet zo goed in de internationale homogemeenschap, velen vonden die foto's clichématig. Kan wel zo zijn, dacht ik, maar ik ben daar verzeild geraakt en dit heb ik aangevonden. En aangezien het ook bij hun wereld hoort, leg ik het vast.'

Hoe ging u te werk bij het fotograferen van Alex en Jon? Was het niet ongemakkelijk?

'Ik heb wel vaker - en explicieter - mensen gefotografeerd terwijl ze seks hadden. Ik werd op een middag geïntroduceerd bij Jon en Alex. We dronken wat en toen heb ik ze gevraagd of ik met ze mee kon naar Alex' appartement. Ik zei: doe gewoon alsof ik er niet ben en doe wat je gewoonlijk doet. Zij begrepen dat ik hun atmosfeer en gevoel wilde vangen. Ik zocht naar een foto die liefde liet zien, wat zo makkelijk nog niet is. Een foto van een koppel op de bank, hand in hand? Die bewijst niets. Fotografie is vaak zo concreet, zo simpel in haar boodschap. Ze spreekt meestal tot het oog. Ik zoek altijd naar meer lagen, ik doe een appèl op de verbeelding.'

Nissen loopt naar de woonkamer en komt terug met een deel van Karl Ove Knausgård's *Min kamp*, de roman-cyclus waarmee de Noor zijn eigen leven nauwgezet en - soms pijnlijk - onverbloemd beschrijft. 'Dat is vooral zo goed omdat hij op veel niveaus schrijft, tegenstrijdigheden laat zien die in ieder mens zitten en omdat hij zo veel intimiteit durft te tonen. Van oorlogsfotograaf Robert Capa is de uitspraak: 'Als je foto niet goed is, ben je niet dichtbij genoeg.' Ben ik het niet mee eens. Mijn foto is van een paar meter afstand gemaakt en juist daardoor ontstaat er sfeer, niet door fysieke nabijheid. Een fotograaf moet mentaal dicht bij zijn onderwerp staan.'

U fotografeerde de gevolgen van ebola in Sierra Leone, was op de Krim en bij de opstand in Oekraïne, u was in de Libische woestijn met jihadi's die vchten tegen Kadhafi. Vond u daar intimiteit?

'In Sierra Leone was daar natuurlijk geen sprake van. Ik reed achter een ambulance aan die van zieke naar zieke ging. Het was druk en hectisch, ik was bang dat ik de medici uit het oog zou verliezen. De mensen daar waren niet gewend zich te houden aan de aanbevolen onderlinge afstand van een meter om besmetting te voorkomen. Dus terwijl ik met één hand opdringerige mensen achter me op afstand hield, fotografeerde ik met de camera in de vrije hand. Er was geen tijd voor kennismaking, patiënten moesten zo snel mogelijk worden vervoerd naar de ebolacentra. In andere omstandigheden kan er plotseeling een connectie met iemand zijn. 'Als iemand mij interesseert, verberg ik dat in de regel niet. Integendeel, dan ben ik behoorlijk volhar-

dend. Ik kan iedereen in elke situatie fotograferen. In principe ook die homofobe Russen. Dat ga ik overigens niet doen, hoewel ik het wel van plan was. Maar ik ben gewoon te bang om nu naar ze toe te gaan - mijn foto van Alex en Jon staat voor alles wat zij haten. Een keer sprak ik een homohater op straat aan en die liet me meteen zijn geladen pistool zien.'

Nissen pakt een portret in zwart-wit dat hij maakte van de voormalige Noorse premier Jens Stoltenberg, kort na de bomaanslagen in Oslo en de slachting op Utøya door Anders Breivik. Een nabije foto van een uitgeputte, breekbare man. 'Ik bewonderde de manier waarop hij Noorwegen leidde tijdens de crisis en ik besloot zonder afspraak naar hem toe te gaan. Kansloos dat hij voor je poseert, zeiden zijn medewerkers, maar ik wachtte en wachtte en hield vol. Tot ik de toezegging kreeg: oké, je hebt vijftien seconden. Al krijg ik er maar vijf, antwoordde ik, de fotograaf van de lange adem. Na de begrafenis van een van de slachtoffers van de aanslag, een vriendin van hem, ging Stoltenberg akkoord om even te poseren, op voorwaarde dat ik hem een gesigineerde afdruk zou sturen. Zo is het gegaan. Tijd is dus niet alles voor een fotograaf.'

Waarom bent u fotograaf geworden?

'Ik groeide op in een hippieachtige gemeenschap in een gehucht in Jutland. We waren omgeven door rednecks, grote Vikings. Van mijn ouders leerde ik dat ik moest wegrennen bij ruzie en dat als ik een klap kreeg, ik de andere wang moest toekeren. Omdat ik zo klein was, leerde ik bescheiden te zijn, me aan te passen. Nu ben ik nog steeds dat ventje met de camera.'

'Toen ik ouder werd, ontwikkelde ik belangstelling voor de wereld, voor oneerlijkheid, milieukwesties. Daar op het platteland van Jutland hield iedereen zijn ogen gesloten voor wat er in de wereld gebeurde - gecultiveerde onwetendheid. Ik luisterde naar muziek, naar Rage Against the Machine. *If ignorance is bliss, then knock the smile off my face*. Dat sprak me aan.'

'Ik besloot dat ik risico's moest durven nemen om te zien wat er gebeurde in de wereld, in plaats van mijn ogen ervoor te sluiten. Ik ging toen ik 19 was op reis naar Zuid-Amerika en liep met een oude Nikon in Venezuela ergens in een arme buurt. Daar realiseerde ik me dat ik met de fotocamera al mijn passies kon combineren. Nieuwsgierigheid, sociale bewogenheid, creativiteit en de behoefte om een *one man army* te zijn. Ik had naar de kunstacademie kunnen gaan, maar dan was ik te veel met mezelf bezig geweest. Ik verkeer graag op ooghoogte met mensen. In de documentaire fotografie komt het allemaal samen.'

Mads Nissen ontvangt de WPP-Award zaterdag in Amsterdam. Expositie World Press Photo, t/m 5/7, Nieuwe Kerk, Amsterdam. Op volkskrant.nl bespreekt Nissen een selectie van zijn foto's.